ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ
ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

9. Sınıf
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Etkinliklerin cevap anahtarı için karekodu okutun.

İÇİNDEKİLER

OKUMA

5

TDE2.1. “Anlamın Yapı Taşları” temasında ele alınan metinlerde okumayı yönetebilme

a) TDE2.1.1. İnceler ve görüş oluşturur.
b) TDE2.1.2. Seçim yapar.

TDE2.2. “Anlamın Yapı Taşları” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme

a) TDE2.2.1. Ön bilgilerle bağlantı kurar.
b) TDE2.2.2. Tahmin eder.
c) TDE2.2.3. Çıkarım yapar.
ç) TDE2.2.4. Karşılaştırır.
d) TDE2.2.5. Sınıflandırır.
e) TDE2.2.6. Tepki verir.

TDE2.3. “Anlamın Yapı Taşları” temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme

a) TDE2.3.1. Parçaları belirler.
b) TDE2.3.2. Parçalar arasındaki ilişkileri belirler.
c) TDE2.3.3. Parçalar arasındaki etkileşimleri belirler.

KONUŞMA

23

TDE3.1. Edebî metinlerde yapısal inceliklere odaklanan akıcı bir konuşma sürecini yönetebilme

a) TDE3.1.1. Seçim yapar.
b) TDE3.1.2. İlişkiyi sürdürür.

TDE3.2. Benzetme, karşılaştırma yaparak yapısal özellikleri ortaya koyduğu bir konuşma içeriği oluşturabilme

a) TDE3.2.1. Ön bilgilerle bağlantı kurar.
b) TDE3.2.2. Tahmin eder.
c) TDE3.2.3. Karşılaştırır.
ç) TDE3.2.4. Sınıflandırır.
d) TDE3.2.5. Yeniden ifade eder.
e) TDE3.2.6. Tepki verir.
f) TDE3.2.7. Sesle anlam oluşturur.
g) TDE3.2.8. Görsel ögeleri kullanır.
ğ) TDE3.2.9. Sunar.

TDE3.3. Benzetme, karşılaştırma yaparak yapısal özellikleri ortaya koyduğu bir konuşmada kural uygulayabilme

a) TDE3.3.1. Plan hazırlar.
b) TDE3.3.2. Düşünceyi geliştirme yollarını kullanır.
c) TDE3.3.3. Uygun söz varlığı kullanır.
ç) TDE3.3.4. İletileri açık ve örtük biçimde ifade eder.
d) TDE3.3.5. Türkçe dil yapılarını uygular.
e) TDE3.3.6. Bağdaşıklık ögelerini kullanır.
f) TDE3.3.7. Beden dilini ve mekânı kullanır.

TDE3.4. Edebî metinlerdeki yapısal inceliklerin konuşmaya etkisine yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme

a) TDE3.4.1. Kendini değerlendirir.
b) TDE3.4.2. Tepki verir.

DİNLEME/İZLEME

26

TDE1.1. “Anlamın Yapı Taşları” temasında ele alınan metinlerde dinlemeyi/izlemeyi yönetebilme

a) TDE1.1.1. Seçim yapar.
b) TDE1.1.2. İlişkiyi sürdürür.

TDE1.2. “Anlamın Yapı Taşları” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme

a) TDE1.2.1. Ön bilgilerle bağlantı kurar.
b) TDE1.2.2. Tahmin eder.
c) TDE1.2.3. Çıkarım yapar.
ç) TDE1.2.4. Karşılaştırır.
d) TDE1.2.5. Sınıflandırır.
e) TDE1.2.6. Tepki verir.

TDE1.3. “Anlamın Yapı Taşları” temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme

a) TDE1.3.1. Parçaları belirler.
b) TDE1.3.2. Parçalar arasındaki ilişkileri belirler.
c) TDE1.3.3. Parçalar arasındaki etkileşimleri belirler.

YAZMA

31

TDE4.1. Yapısını incelikle ördüğü bir yazılı anlatım sürecini yönetebilme

a) TDE4.1.1. Seçim yapar.
b) TDE4.1.2. İlişkiyi sürdürür.

TDE4.2. Yapısı incelikle örülmüş edebî metinlerden edindiği söz varlığını kullanarak yazısı için içerik oluşturabilme

a) TDE4.2.1. Ön bilgilerle bağlantı kurar.
b) TDE4.2.2. Tahmin eder.
c) TDE4.2.3. Karşılaştırır.
ç) TDE4.2.4. Sınıflandırır.
d) TDE4.2.5. Yeniden ifade eder.
e) TDE4.2.6. Tepki verir.
f) TDE4.2.7. Görsel ögeleri kullanır.
g) TDE4.2.8. Sunar.

TDE4.3. Yapısını incelikle ördüğü yazısında kural uygulayabilme

a) TDE4.3.1. Plan hazırlar.
b) TDE4.3.2. Düşünceyi geliştirme yollarını kullanır.
c) TDE4.3.3. Uygun söz varlığı kullanır.
ç) TDE4.3.4. İletileri açık ve örtük biçimde ifade eder.
d) TDE4.3.5. Türkçe dil yapılarını uygular.
e) TDE4.3.6. Bağdaşıklık ögelerini kullanır.
f) TDE4.3.7. Yazım kurallarını uygular.
g) TDE4.3.8. Noktalama kurallarını uygular.

TDE4.4. Yapısını incelikle ördüğü yazısına yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme

a) TDE4.4.1. Kendini değerlendirir.
b) TDE4.4.2. Tepki verir.

OKUMA

METİN TÜRÜ: HİKÂYE

1. Hikâye türünde yapı ile ilgili aşağıda verilen kavramlara ilişkin bilgi düzeyinizi 1-4 arasında puanlayarak "X" ile işaretleyiniz. Düşük puan verdiğiniz kavramlar hakkında bilgi edininiz.

KAVRAM BİLGİ DÜZEYİ DEĞERLENDİRME TABLOSU				
Yapı ile İlgili Kavramlar	**1 (Hiç bilmiyorum.)**	**2 (Az biliyorum.)**	**3 (İyi biliyorum.)**	**4 (Çok iyi biliyorum.)**
Olay Örgüsü				
Şahıs Kadrosu				
Zaman				
Mekân				
Anlatıcı				
Bakış Açısı				

2. Metni okumadan önce metnin başlığına bakarak *Elli Kuruş* hikâyesinin ne anlatabileceğini tahmin ediniz.

3. Bu hikâyeyi daha iyi anlamak için yandaki karekodda verilen okuma stratejilerinden hangisini seçerdiniz? Nedenini açıklayınız.

4. "Hikâye, insanın iç dünyasına açılan kısa bir penceredir." **sözünden hareketle hikâyelerde hangi konuların işlenebileceğini yazınız.**

Aşağıdaki *Elli Kuruş* adlı hikâyeyi, seçtiğiniz okuma stratejisine dikkat ederek okuyunuz.

ELLİ KURUŞ

İster lapa lapa kar ister şarıl şarıl yağmur yağsın isterse de bütün gecenin ayazından karlar dona kesmiş olsun, sabahın beş buçuğunda karanlıkları ürperten sesiyle sokağa girerdi:

"Gazete, havadiis!"

Sabahın dördünde yazı makinemin başına geçtiğim için bu ses, bu kara, yağmura, ayaza kafa tutan bu canlı, bu pırıl pırıl ses beni yazı makinemin başında bulurdu. Gazete paralarını akşamdan masamın kıyısına koyduğum için bekletmez, koşardım sokak kapısına. Gazetelerimi önceden hazırlamış olurdu. Uzatır, paraları alır, saymaya filan lüzum görmeden cebine atar, donmuş burnu buhar kazanı gibi tüterek uzaklaşırken canlı, yaşam dolu sesiyle sokağı gene neşelendirirdi:

"Gazete, havadiis!"

Anlattığına göre (…) annesi (…) Karaköy'deki bir eczaneye girmiş. Görevi, boş ilaç şişelerini uzun tel saplı fırçalarla yıkamakmış. Bir, beş, on, yüz, bin şişe değilmiş ki belki on binler, belki de yüz binlerce. (…)

Haminnesi Tahtakale'de tuzcuda çalışıyormuş.

Annesinin eczaneden kazandığıyla kıt kanaat geçiniyorlarmış ama şu son zamlar olmasa. Çaresiz, okulu beşten bırakıp annesiyle haminnesinin kazançlarına bir şeyler katabilmek, hiç olmazsa üç yaş küçüğüyle kendisinin okul masraflarını çıkarabilmek yolunu tutmuş, gazete satıcılığına başlamış. "Okumak istiyorum ağabey. İlki, sonra ortayı, daha sonra da liseyi bitireceğim. Liseyi belki de yatılı sınavını kazanıp parasız okurum. Ama mutlaka okuyacağım. Kardeşim de. (…)"

Sabahın erken saatinde kalkıp koşuyormuş gazete bayisine. Bayi ana baba günü. Kendi gibi o kadar çok okullu çocuk varmış ki bayi, gazetelerini nazla veriyormuş. Daha kötüsü de gazeteleri alırken bayiye kapora vermek!

“Babamın bir arkadaşı vardı, Sabri Bey Amca, ona gittim. Annem duysa öldürürdü. Hele haminnem! Ona da içerliyorum, varsa rahmetli kocası yoksa rahmetli kocası. Kocası, yani dedem, polis miymiş Atatürk Devri’nde, komiser mi? Kara kalem bir resmi var haminnemde, kırpık bıyıklarıyla iri yarı bir adam. Babam zayıftı. Güya torunlar çokluk dedelerine çekerlermiş. Nerdee? Benim de Şadan’ın da bileklerimiz ipince. İnsan bol bol yemezse, değil mi ağabey?”

Karne zamanı birkaç gün gelmedi. Meraklanmıştım. Sınavlar sırasında olduğu için belki de sınava hazırlanıyor demiştim. İyi düşünmüşüm. Geldi, pırıl pırıl sesiyle, öksürüyordu:

“Kusura bakmayın ağabeyciğim. Dersleri hazırlıyordum. Gece yarılarına kadar çalışıp sabahleyin de erkenden uyanmak fena yordu. İki gün aksattım. Dilber Hanım öksürük için bir ilaç yazdırdı ama nerdee?

“Niçin?”

“Beş yüz otuz kuruş be ağabeyciğim!”

Aklıma bir şey geldi:

“Ben sana bu parayı versem…”

İçlerine çökük gözleri, fırlak elmacık kemikleri, solgun derisinin donukluğuyla yüzüme öyle bir baktı ki...

“Öksürük ilacını al diye.”

“Anladım ama siz benim neyimsiniz? Karşılığında benden ne isteyeceksiniz?”

(…)

Ona, gerekli beş yüz otuz kuruşu bir şartla vereceğimi söyledim.

“Şartım şu: Bunu, bana verdiğin gazetelerle ağır ağır ödersin. Oldu mu?”

Az önce öfkeden değişen hırçın yüzü yumuşamış, durulmuş, çocuksu hâlini almıştı:

“Şimdi oldu.” dedi. “Demek siz…”

“Ben ne babanızın arkadaşı ne de bayiyim. Benimki yardım. Bakıyorum okuma hırsı var içinde.

Okuyup adam olma hırsı. Hoşuma gitti. Mesele bu.”

Gözlerini yüzüme çevirdi:

“Doktor olacağım ağabey!” dedi. “Bizim mahalledeki hastaları tedavi edeceğim, hem de parasız!”

Parayı verdim. Aldı. Yıldırım gibi uzaklaştı. Sokağın başından sesi geldi:

“Gazete, havadiiis!”

Günler geçiyor, her sabah saat gibi geliyor, gazetelerimi verdikten sonra ekliyordu:

“Üç lira kaldı borcum ağabey!”

Sonraları borcu iki liraya indi, bir liraya, daha sonra da elli kuruşa. En son gün gelir, iki gazetemi verirse borcunu ödemiş oluyordu ki gelmedi. Şaştım. Neden gelmemişti? Elli kuruşumun üstüne yatabileceği aklımın kıyısından bile geçmiyordu. Sakın herhangi bir trafik kazasında… (…)

Günler günleri, günler haftaları, haftalar da ayları kovaladı.

Unutmuştum.

Bir başka çocuk getiriyordu gazetemi. Bu ondan da cılız, ondan da üfürsen uçacak gibiydi. Onun da bir başka hikâyesi vardı çocuk omuzlarında taşıdığı.

Karların savrulduğu bir kış sabahıydı. Yazı makinemin başına geçmiştim. Şimdiye kadar hiç işitmediğim cılız bir çocuk sesi:

“Gazete, havadiiis!”

O muydu? Fakat hayır, olamazdı. Pek cılızdı. Penceremin önünde durmuş, ısrarla vızıldayıp duruyordu:

“Gazete, havadiiis!”

Aşağı indim. Her günkü satıcıdan almıştım oysa gazetemi. Kapıyı açtım: Kısa pantolonlu, minnacık bir çocuk... Savrulan karlarla ıslanmış gazeteleriyle titreyip duruyordu.

“Ağabeyim, kusura bakmasın, dedi amca!”

“Ne bu?”

“Elli kuruş borcu kalmış size de…”

“Kendisi nerede?”

Ağlamadı, hıçkırmadı. Taş gibi, “Öldü.” dedi. “Dün Edirnekapı’ya gömdük…”

Elli kuruşu uzattı. Sonra çekip giderken:

“Gazete, havadiis!”

Orhan Kemal, *Önce Ekmek*

5. Metni okumadan önce yaptığınız tahminlerle metni okuduktan sonraki düşüncelerinizi karşılaştırınız.

6. Metinde anlamını bilmediğiniz beş (5) kelimeyi seçiniz. Seçtiğiniz kelimelerin anlamlarını bağlamdan hareketle tahmin ederek aşağıdaki anlamsal çağrışım haritasını doldurunuz. Tahminlerinizin doğruluğunu TDK'nin *Güncel Türkçe Sözlük*'ünden kontrol ediniz.

ANLAMSAL ÇAĞRIŞIM HARİTASI				
Kelime	**Tahminim**	**Yakın Anlamlısı**	**Zıt Anlamlısı**	**Eş Anlamlısı**

7. *"Gazete, havadiiis!"* **sözü metinde nasıl bir atmosfer oluşturmaktadır?**

8. Metindeki gazete satıcısı çocukla ilgili açıkça verilen üç bilgi belirleyiniz. Belirlediğiniz bilgilerden hareketle metnin iletisini yazınız.

Metinde Gazete Satıcısı Çocukla İlgili Açıkça Verilen Bilgi	Metnin İletisi

9. Bu hikâyeden hareketle Cumhuriyet Dönemi hikâyelerinin özelliklerine dair iki çıkarım yapınız.

10. Aşağıda verilen T diyagramını, olay hikâyesi ve durum hikâyesinin özelliklerini dikkate alarak doldurunuz. T diyagramının sol bölümüne olay hikâyesinin, sağ bölümüne ise durum hikâyesinin ayırt edici özelliklerini yazınız ve bu bilgilerden hareketle okuduğunuz hikâyenin türünü belirleyiniz.

T DİYAGRAMI	
OLAY HİKÂYESİ-DURUM HİKÂYESİ	
Olay Hikâyesi (Maupassant Tarzı)	Durum Hikâyesi (Çehov Tarzı)
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

11. Aşağıda verilen hikâye haritasını, okuduğunuz hikâyeden hareketle doldurunuz.

HİKÂYE HARİTASI		
Hikâyenin Adı		
Olay Örgüsü		
.....		
Karakterler	**Mekân**	**Zaman**
.....	.....	.....
Çatışma		
.....		
Anlatıcı	**Bakış Açısı**	
.....	.....	

12. Hikâyedeki zaman, mekân ve karakterlerin gerçek yaşamla uyumlu olup olmadığını yazınız.

13. Okuduğunuz hikâyeden önemli olduğunu düşündüğünüz bir olayı seçerek bu olayı aşağıdaki alana çiziniz.

14. Resmettiğiniz olayın gerçekçi mi yoksa kurguya mı dayalı olduğunu açıklayınız.

15. Hikâyedeki değerlerden birini belirleyiniz. Belirlediğiniz değerin günlük hayatta nasıl karşılık bulduğunu yazınız.

16. Hikâye içeriğinin dünya bilgileriyle uyuşup uyuşmadığını değerlendiriniz ve görüşünüzü gerekçesiyle yazınız.

17. Hikâyedeki çatışmanın gerçek hayatta yaşanabilir olup olmadığını açıklayınız.

18. Kendinizi hikâyedeki gazete satıcısı çocuğun yerine koyunuz. Aynı durumda siz olsaydınız nasıl davranacağınızı açıklayınız.

19. Okuduğunuz hikâyedeki gazete satıcısı çocukla ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

a) Karakterin fiziksel özelliklerini metinde verilen ipuçlarından hareketle yazınız.

.....

b) Karakterin psikolojik özelliklerini (duyguları, ruh hâli, kişilik özellikleri vb.) belirleyiniz.

.....

c) Karakterin hikâye boyunca sergilediği davranışları yazınız.

.....

ç) Karakterin olaylar karşısındaki düşüncelerini ve bakış açısını tespit ediniz.

.....

d) Karakterin toplumun belli bir kesimini temsil edip etmediğini ya da kendine özgü tutum ve düşünceler sergileyip sergilemediğini, metinden örnekler vererek açıklayınız.

.....

.....

20. Hikâyede anlatılan olayları olay sırasını bozmadan anlatıcıyı değiştirerek kısa bir paragraf hâlinde özetleyiniz.

21. Okuduğunuz hikâyedeki yapı unsurlarının hikâyenin ana düşüncesine sağladığı katkıyı değerlendiriniz.

22. Hikâyenin yazıldığı dönemin özelliklerini (toplumsal yapı, dil anlayışı, anlatım biçimi vb.) belirleyiniz. Bu dönem özelliklerinin hikâyenin dilini ve üslubunu nasıl etkilediğini açıklayınız.

23. Hikâyede yer alan olay, karakter, mekân, dil ve anlatım unsurlarından hareketle metnin hangi döneme ait özellikler taşıdığını belirleyiniz. Bu dönem özelliklerinin hikâyenin konusuna, diline, üslubuna ve anlatım biçimine nasıl yansıdığını açıklayınız.

24. Hikâye ile yazar arasında nasıl bir ilişki olduğunu düşünerek yazarın estetik anlayışının metne nasıl yansıdığını değerlendiriniz.

METİN TÜRÜ: ŞİİR

Aşağıdaki şiiri vurgu ve tonlamaya dikkat ederek okuyunuz.

İLAHİ

Neylerler fânî dünyâyı
Allah sevgisi var iken
Yâ dahi kanda giderler
Ol dost sevgisi var iken

Allah ile olan kişi
İhsân olur onun işi
Neylerler gayrı teşvîşi
Allah sevgisi var iken

Görün billâhi şu halkı
İstemezler güzel Hakk'ı
Yâ neylerler mâlı mülkü
Allah sevgisi var iken

Dinlen âşıklar bu sözü
Behremend eyleye sizi
Yâ neylersin oğlu kızı
Allah sevgisi var iken

Yûnus sen kendini görme
İbâdet kıl mahrûm kalma
Gayrısına gönül verme
Allah sevgisi var iken

Yûnus Emre, *Dîvân-Seçmeler*

1. Okuduğunuz şiirin nazım birimi, ölçüsü, kafiye düzeni ile 4. dörtlüğün kafiye ve rediflerini belirleyerek bu unsurların şiirin anlamına ve ahengine katkısını açıklayınız.

- **Nazım birimi:**
- **Ölçüsü:**
- **Kafiye düzeni:**
- **4. dörtlüğün kafiye ve redifleri:**

- **Şiirin anlamına ve ahengine katkısı:**

2. Şiirin ana düşüncesini yazınız.

3. Şiirde "Allah sevgisi var iken" **ifadesi hangi anlamı pekiştirmektedir?**

4. Şiirin sizi etkileyen en güçlü dize/dizelerini seçip bu dize/dizeleri seçme nedeninizi yazınız.

5. Orhan Kemal'in *Elli Kuruş* adlı hikâyesi ile Yunus Emre'nin *İlahi*'sini yapı özellikleri bakımından karşılaştırarak bu metinlerin farklı yönlerinden ikisini yazınız.

6. Aşağıdaki kutucuklarda "Anlamın Yapı Taşları" **teması ile ilgili bazı soruların cevapları bulunmaktadır. Kutucuklarda yer alan harfleri, soruların altında boş bırakılan yerlere yazarak soruları cevaplayınız.** (Soruların birden fazla cevabı olabileceğini göz önünde bulundurunuz.)

A ölçü	**B** tema	**C** şahıs kadrosu	**Ç** hâkim bakış açısı
D durum hikâyesi	**E** olay örgüsü	**F** imge	**G** zaman
Ğ kurmaca	**H** kahraman bakış açısı	**I** mekân	**İ** kafiye düzeni
J kafiye	**K** olay hikâyesi	**L** çatışma	**M** redif

a) Yukarıda harf ile gösterilen kutucuklardan hangisi/hangileri, hikâyedeki yapı unsurlarındandır?

(.....)

b) Yukarıda harf ile gösterilen kutucuklardan hangisi/hangileri, sanatçının dış dünyada görüp algıladıklarını zihninde farklı şekilde tasarlayıp yeniden ifade etmesidir?

(.....)

c) Yukarıda harf ile gösterilen kutucuklardan hangisi/hangileri, anlatmaya bağlı metinlerde hem olayların içinde bulunarak olayları yaşayan hem de başkalarını yorumlayan bir anlatıcı bakış açısıdır?

(.....)

ç) Yukarıda harf ile gösterilen kutucuklardan hangisi/hangileri, hikâye ve şiirde işlenen ana duyguyu ifade eden kavramdır?

(.....)

d) Yukarıda harf ile gösterilen kutucuklardan hangisi/hangileri, şiirde dizelerin sonunda tekrarlanan ve şiirde ahengi sağlayan farklı anlam ve görevlerdeki seslerin, kelimelerin benzerliğidir?

(.....)

e) Yukarıda harf ile gösterilen kutucuklardan hangisi/hangileri, şiirdeki ahenk ve ritmi oluşturan unsurlardandır?

(.....)

f) Yukarıda harf ile gösterilen kutucuklardan hangisi/hangileri, olay örgüsünde olay halkalarını ortaya çıkaran; kişilerin kendisiyle, toplumla, başkalarıyla yaşadığı anlaşmazlıkları ifade eder?

(.....)

g) Yukarıda harf ile gösterilen kutucuklardan hangisi/hangileri, anlatmaya bağlı metinlerde olayların ve şahısların dışarıdan gözlenemeyen özelliklerini de bilerek yorumlayan, yazarın gölgesi gibi olan bir anlatıcı bakış açısıdır?

(.....)

ğ) Yukarıda harf ile gösterilen kutucuklardan hangisi/hangileri, hikâye türleridir?

(.....)

h) Yukarıda harf ile gösterilen kutucuklardan hangisi/hangileri, şiirde uyaktan sonra gelen, aynı görevli sesler, ekler ya da anlamları aynı anlamlı kelime ve söz öbekleridir.

(.....)

METİN TÜRÜ: GEZİ YAZISI

1. Metni okumadan önce metnin başlığına bakarak *Daha Dün* adlı gezi yazısının ne anlatabileceğini tahmin ediniz.

2. Not alarak, soru sorarak, betimlemelere dikkat ederek ve kronolojik okuma stratejilerinden metnin türüne en uygun olanı/olanları seçiniz ve seçiminizin gerekçesini yazınız.

Seçtiğim Strateji/Stratejiler:
Seçimimin Gerekçesi:

Aşağıdaki *Daha Dün* adlı gezi yazısını, seçtiğiniz okuma stratejisi/stratejilerini dikkate alarak okuyunuz.

DAHA DÜN

Anadolu notları arasına bugün dumanı üstünde bir Rumeli notu sıkıştırıyorum.

Trenle Çatalca'ya şöyle bir gidiş geliş… İstanbul sonbaharı için bundan daha hoş bir gezinti olur mu?

Arkamda ipincecik bir elbise, ayağımda bir yazlık iskarpin… Yalnız geceye doğru belki hava serinler diye koluma hafif bir pardösü alıyorum. Ben, daha köşebaşını dönerken hafif bir yağmur çiselemeye başlıyor. Ziyanı yok. Yaz yağmuru ne kadar sürer…

Kompartımanda yalnızım. Tren Kumkapı'ya yaklaşırken pencereden hafif bir serinlik geliyor. İhtiyaten pencereyi kapatıyorum. Fakat serinlik kesilmiyor. Etrafıma bakınarak bir delik deşik arıyorum. Bulamayınca pardösüyü sırtıma alıyorum.

Bakırköy'ü geçtikten sonra o da beni ısıtmamaya başlıyor. Bu defa, gene etrafıma, pencere ve kapı aralıklarına bakıyorum. Nihayet iskarpinlerim gözüme ilişiyor: Sokakta ben farkında olmadan altları ıslanmış; su, yavaş yavaş çoraplara yürümüş…

Florya'dan sonra artık ayaktayım. Çünkü gittikçe artan anlaşılmaz soğuğa karşı vagonun içinde dolaşmaktan başka çare yok.

Hava, duman ve yağmur içinde. Görünürlerde ağaç ve yeşillik olmadığı için etraf birdenbire bir kara kış rengi bağlamış.

İki buçuk saat sonra Çatalca… Trene yazın binmiş, kışın iniyor gibiyim. Üç beş yolcu seller içinde istasyona doğru koşuyoruz. Bir dakika içinde iskarpinlerim çamur, pardösüm su içinde kalıyor.

Baskın o kadar ani ki yaz sıcağı bekleme odasından çıkmaya daha vakit bulamamış. Şimdiden soba yanmasına imkân olmadığı hâlde âdeta şüphe ile sobayı yokluyorum.

– Arkadaş, Çatalca nerede?

– Taa şu karşı tepelerin ardında.

– Arabalar, otomobiller nerede durur?

Karşıda durur amma bugün yok. Yol fena olduğu için otomobiller yalnız güzel havalarda işlerler.

– Ben şimdi ne yapacağım?

– Şimdi de bir tane var.

Tren yolunun karşı tarafından adamın gösterdiği yere bakıyorum. Üstü açık birtakım çardaklar arasında bir otomobil görüyorum.

Meğer ben, alık alık etrafıma bakınıp bekleme odasında sobayı muayene ederken öteki yolcular oraya koşmuşlar.

Ben soluk soluğa yetiştiğim zaman araba dolduktan başka birkaç kişiyi yerde açıkta kalmış buluyorum.

Şoför: "Ben artık gelemem, yollar çok fena." diye nazlanıyor.

Kalanlar: "Yapma Allah aşkına... İstasyon binasında bir de iki çocuklu kadın kaldı." diye yalvarıyorlardı.

Nihayet, şoför tekrar döneceğine söz veriyor ve gidiyor.

Yolculardan bir ikisi tekrar istasyon binasına dönüyorlar. Ben bu sefer de atlarım korkusu ve yağmur altında beklemek bir nevi kıdem hakkı kazandırır ümidiyle oradan ayrılmıyorum.

Çardaklardan biri kır kahvesi. Üstünde ağaç dalları ve tek tük yapraklar var. Kahve ocağının bulunduğu yerin üstü ve etrafı nispeten daha muhafazalı. Fakat nihayet tramvay sahanlığı genişliğinde bir yerde kahveci, kahvecinin bir alay hırdavatı ve iki müşterisi barınıyor. Ben yanaşmaya cesaret edemeyerek uzaktan hasetle bakıyorum.

Onlar, bu hissimi anlamışlar gibi: "Siz de buyurun, ıslanmayın." diyorlar.

(…)

Evet, İstanbul'un burnunun dibindeki Çatalca'da, bu eski vilayet merkezlerinde istasyonla şehir arasında adamakıllı bir yol yok. Yağışlı havalarda arabalar ortadan çekiliyor; halk, muhasarada kalıyor.

Biz yağmurların ilk başladığı günde bu on dakikalık yolu âdeta maceralarla geçtik. Bir iki kere devrilecek gibi olduk, küçük bir dereye daldık çıktık. Sonra bir tarladan iki üç metre yüksekliğindeki caddeye çıkabilmek için dört yahut beş defa gerileyip ileri saldırdık.

Her defasında tam tepeyi tutacağımız saniyede makine soluya hırlıya duruyor, sonra geriliyor, şoför bizi kenardaki hendeğe dökmemek için türlü manevralar yapıyor. Yolcular "Aman oğlum, biz inelim bari!" diyorlar. Şoför: "Araba ağır olursa daha iyi." diye cevap veriyor. Biz beş yolcu, âdeta safra vazifesi görüyoruz.

Nihayet Yeşilköy… Aradan o kadar zaman geçti ki ben, devetüyü paltolu zatı da valizini de unuttum. Meğer o da pencereyi şaşırmış. Tren kalkacağına yakın kulağıma dışardaki kalabalığın arasından "Aman yahu…" diye bir ses geldi. Baktım o. İri vücuduyla çocuk gibi vagonların önünde koşuyor. Neyse biz de hep birden bağırdık ve emaneti pencereden teslim ettik.

Bu anlattığım düne ait bir vaka. Bu satırları yazarken daha bu yolculuğun sarsıntıları vücudumdan gitmedi. Fakat gariptir ki ben, onu şimdiden geçmiş günler hatıraları arasına karıştırmaya ve sevmeye başlamış bulunuyorum.

Reşat Nuri Güntekin, *Anadolu Notları*

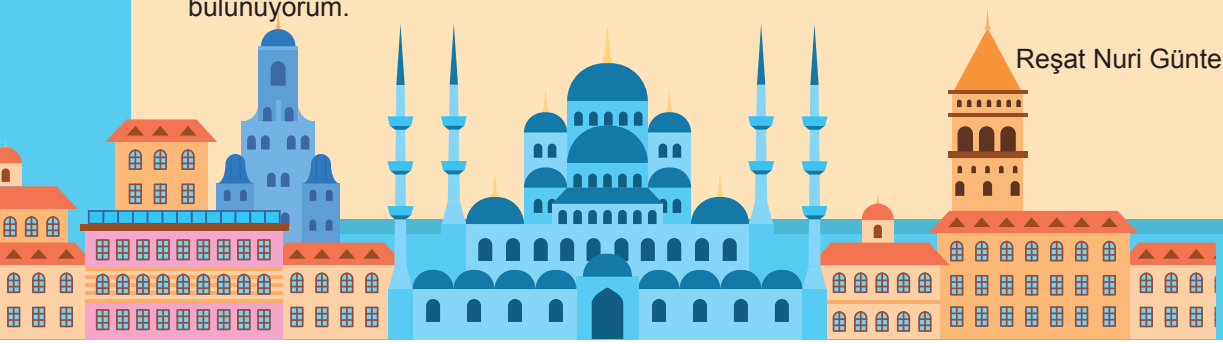

3. Metinde anlatılan yolculuk nereden nereye yapılmaktadır?

4. Yazarın yolculuk sırasında yaşadığı temel sorun nedir?

5. Metnin ana düşüncesini ve ana düşünceyi destekleyen üç yardımcı düşünceyi yazınız.

Ana Düşünce:

Yardımcı Düşünceler:

6. Yazar bu gezi yazısını yazarken okuyucuya ne hissettirmek istemiştir?

7. Metinde bilgiler nasıl sunulmuştur? Aşağıdakilerden uygun olanları seçip "✓" ile işaretleyiniz. Seçimlerinizi metinden birer örnekle açıklayınız.

- ☐ Kişisel gözlem
- ☐ Betimleme
- ☐ Karşılaştırma
- ☐ Diyalog
- ☐ Günlük anlatım

Açıklama:

8. Metinde verilen iletilere birer örnek yazınız.

Açık İleti:
Örtük İleti:

9. Yazarın yaşadığı yolculuk sizde nasıl bir izlenim bıraktı? Kısaca açıklayınız.

10. Aşağıdaki tabloyu metne göre doldurunuz.

Metnin Türü	
Konu	
Ana Düşünce	
Kişiler	
Zaman	
Mekân	
Anlatım Planı (Giriş-Gelişme-Sonuç)	
Yapı Unsurlarının Metnin Anlamına Katkısı:	

11. Metnin dil ve anlatım özelliklerinden hareketle yazarın üslubuyla ilgili bir çıkarımınızı yazınız.

12. Metinde ulaşım, yaşam koşulları ve çevre ile ilgili verilen bilgilerden hareketle metnin yazıldığı dönem hakkında çıkarım yapınız.

13. Metinde vurgulanan millî, manevi ve evrensel değerlerden ikisini belirleyiniz ve bu değerlerin metinde hangi davranışlarla ifade edildiğini yazınız.

14. Bu metnin coğrafya ve sosyoloji ile ilişkisini açıklayınız.

15. Bu metin size ne kazandırdı?

16. Metnin en dikkat çekici yönü neydi?

KONUŞMA

PERFORMANS GÖREVİ

Okuduğunuz *Elli Kuruş* adlı hikâyedeki kış şartları altındaki sokaklar ve gazete bayisi; *Daha Dün* adlı gezi yazısındaki tren kompartımanı, Çatalca tren istasyonu, yağmur altındaki yollar ve kır kahvesi gibi mekânların olaylarla nasıl ilişkilendirildiğini düşününüz.

NOT: Metindeki mekânın sadece "yer" değil insanın yaşam koşullarını yansıtan bir unsur olduğunu unutmayınız.

PERFORMANS GÖREVİNİN ADI: MEKÂNLARI KARŞILAŞTIRIYORUM

Bu performans görevinde, okuduğunuz metinlerdeki bir mekânı kendi çevrenizde yer alan benzer bir mekânla karşılaştıran bir sunum hazırlayıp sunmanız beklenmektedir.

1. **Okuduğunuz metinlerde geçen mekânlardan birini seçiniz.**
2. **Bu mekânlarla ilgili aşağıdaki tabloyu doldurunuz.**

Özellik	Okuduğum Metinlerden Seçtiğim Mekân	Benim Çevremdeki Mekân
Fiziksel Durum		
İnsanların Yaşamı		
Sosyal İmkân		
Bende Uyandırdığı Duygu		

3. **Sunumunuzda kullanacağınız görselleri belirleyiniz. Bu görselleri siz fotoğraflayabilir ya da dijital ortamdan alabilirsiniz. Kullanacağınız görsellerin kaynağını mutlaka belirtiniz.**
4. **Sunumunuzu aşağıdaki sıraya göre düzenleyiniz.**
    - Kendinizi ve konunuzu tanıtma
    - Metindeki mekânın betimlenmesi
    - Kendi çevrenizdeki mekânın betimlenmesi
    - Mekânlar arasındaki benzerlik ve farklılıkların açıklanması
    - Sonuç ve kişisel değerlendirme
5. **Sunumunuzu yaparken Türkçeyi doğru ve etkili kullanınız, dinleyicilerle göz teması kurunuz, konudan ayrılmayınız, süreyi iyi kullanınız.**
6. **Sunumunuzu içerik, anlatım, organizasyon ve iletişim ölçütlerinin yer aldığı 25. sayfadaki öz değerlendirme formuyla değerlendiriniz.**

Bu çalışmada sizden beklenen mükemmel olmak değil okuduğunuz metinlerle kendi hayatınızı buluşturabilmenizdir.

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Adı ve Soyadı: ---------- **Tarih: ----------**

Sevgili Öğrenciler,

Bu form, sunum çalışmanızla ilgili kendinizi değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Sizden duygu ve düşüncelerinizi samimi olarak bu forma yansıtmanız beklenmektedir. Açıklamalar kısmında yer alan ifadelere katılıyorsanız **Evet**, kısmen katılıyorsanız **Kısmen**, katılmıyorsanız **Hayır** seçeneğini **X** ile işaretleyiniz.

Ölçütler	Açıklamalar	Dereceler		
		Evet	Kısmen	Hayır
İçerik	Metindeki mekân ile kendi çevremdeki mekânı doğru, ayrıntılı ve anlamlı biçimde karşılaştırdım.			
Anlatım	Konuşmam açık, akıcı ve Türkçenin kurallarına uygundu.			
Organizasyon	Sunumum planlıydı, süreyi iyi ve görselleri etkili kullandım.			
İletişim	Sunumum esnasında göz teması kurdum, beden dili ve sesimi etkili kullandım.			
1. Sunumumun en güçlü yönü:				
2. Geliştirmem gereken yönüm:				
3. Genel değerlendirmem:				

DİNLEME/İZLEME

1. Çalışkanlık bireyin yaşamını ve toplumun gelişimini nasıl etkiler? Örnekleyerek açıklayınız.

2. Anadolu insanının çalışkanlığını konu alan bir belgeseli dinlemek/izlemek için "Anadolu insanının yaşam biçimini tanımak, çalışkanlığın kültürel bir değer olarak nasıl anlatıldığını görmek, belgeselin ana düşüncesini bulmak, görsel ve işitsel unsurların anlatıma katkısını fark etmek**" amaçlarından hangisini/hangilerini seçersiniz? Nedenini yazınız.**

3. Belgeseli dinlerken/izlerken yandaki karekodda verilen dinleme/izleme stratejilerinden hangisini/hangilerini seçerdiniz? Nedenini açıklayınız.

4. Aşağıdaki karekodda verilen belgeselin giriş bölümünü izleyerek belgeselde Anadolu insanının hangi özelliklerinin ön plana çıkarılacağını tahmin ediniz.

Yandaki karekodda verilen *Anadolu İnsanı-Çalışkanlık* adlı belgeselin seçtiğiniz bir bölümünü konu, amaç, üslup, yapı, ana düşünce, yardımcı düşünceler ve anlatım biçimlerine dikkat ederek, belirlediğiniz amaç/amaçlar, strateji/stratejiler doğrultusunda dinleyiniz/izleyiniz.

5. İzleme sonrasında tahmininiz doğru çıktı mı?

☐ Evet

☐ Hayır

6. Belgeseldeki açık ve örtük iletilere belgeselden birer örnek yazınız.

Açık İleti:

Örtük İleti:

7. Belgeseli dinledikten/izledikten sonra aşağıdaki kontrol listesinde bulunan ölçütleri kendinize göre değerlendirerek Evet-Kısmen-Hayır seçeneklerinden birini işaretleyiniz.

DİNLEME/İZLEME KONTROL LİSTESİ			
Değerlendirme Ölçütü	**Evet**	**Kısmen**	**Hayır**
Belgeselin konusu açık, anlaşılır ve tutarlıdır.			
Belgeselin amacı ve ana düşüncesi izleyiciye net biçimde aktarılmıştır.			
Ana düşünce, yardımcı düşüncelerle neden-sonuç ilişkisi içinde desteklenmiştir.			
Belgeselin yapısı (giriş-gelişme-sonuç) düzenli ve anlaşılırdır.			
Belgeselin üslubu ve anlatım dili konuya uygun, sade ve etkilidir.			
Kullanılan anlatım biçimleri (açıklayıcı, betimleyici vb.) amaca uygundur.			
Görsel, müzik ve ses unsurları anlatımı desteklemektedir.			
Belgesel, çalışkanlık kavramına yönelik farkındalık oluşturmakta ve izleyiciyi düşündürmektedir.			

8. 6. soruda belirlediğiniz açık ve örtük iletilerin sunuluş şeklini daha önce incelediğiniz hikâye ve gezi yazısı metinlerindeki açık ve örtük iletilerin sunuluş şekliyle karşılaştırınız. Karşılaştırma sonuçlarını yazınız.

9. Belgeselde kullanılan görsel unsurlardan üçünü yazınız.

10. Ses, müzik ve anlatıcının belgesele olan katkısını açıklayınız.

11. Sizce bu belgesel yalnızca yazılı bir metin olsaydı aynı etkiyi oluşturur muydu? Düşüncenizi gerekçesiyle yazınız.

12. Belgesel, Anadolu insanını gerçekçi bir bakış açısıyla yansıtıyor mu? Açıklayınız.

13. "Çalışkanlık" **değeri belgeselde etkili ve inandırıcı bir biçimde aktarılmış mıdır? Açıklayınız.**

14. Bu belgeselin siz gençlere verdiği mesajlardan birini yazınız.

15. Aşağıdaki tablodan ilgi duyduğunuz bir rolü seçiniz. Seçtiğiniz role uygun ürünü verilen konuya uygun olarak hazırlayınız.

RAFT TEKNİĞİ		
Roller	**Ürünler**	**Konu**
Yazar	Hikâye anlatıcısı	Belgeseldeki konuyu hikâyeye uyarlayarak anlatma
Gezgin	Gezi anlatıcısı	Belgeselde geçen mekânı gezi yazısına dönüştürerek anlatma
Tarihçi	Tarih şeridi	Belgeseldeki zaman unsurları ile ilgili tarih şeridi hazırlama
Sanatçı	Sesli anlatım	Belgeseldeki karakterleri kendi yorumunu katarak vurgu ve tonlamaya dikkat ederek seslendirme

16. “Çalışkanlık” **ile** “vatanseverlik” **değerleri arasındaki ilişkiyi belgeselden hareketle açıklayınız.**

17. “Çalışkanlık” **ve** “vatanseverlik” **değerlerinin toplumun birlik ve devamlılığı açısından önemini açıklayınız.**

18. Dinlediğiniz/izlediğiniz belgeselden hareketle aşağıda verilen çalışma kâğıdındaki soruları cevaplayınız.

ÇALIŞMA KÂĞIDI

a) İzlediğiniz belgeselin ana düşüncesini yazınız.

.....

b) Belgeselde sizi en çok etkileyen sahneyi nedeniyle birlikte yazınız.

.....

.....

c) Sizce “çalışkanlık” değeri günümüzde nasıl yaşatılmalıdır? Görüşünüzü gerekçelendirerek açıklayınız.

.....

.....

.....

YAZMA

1. Dinlediğiniz/izlediğiniz *Anadolu İnsanı-Çalışkanlık* belgeselini hatırlayınız. Belgeselde verilen bilgileri tekrar inceleyiniz. Aşağıdaki soruları cevaplayarak yazma sürecine hazırlık yapınız.

a) Belgeselde Anadolu insanının çalışkanlığını anlatan hangi örnekler dikkat çekmektedir?

.....

b) Belgeselin vermek istediği temel mesaj nedir?

.....

2. Bir infografik metin hazırlamak için belgeseldeki hangi bilgileri kullanacağınıza karar veriniz. Aşağıdaki başlıklardan uygun olanları seçerek not alınız.

- Çalışkanlıkla ilgili temel kavramlar
- Günlük yaşamdan örnekler
- Neden-sonuç ilişkileri
- Vurgulanan değerler
- Ana düşünce ve yardımcı düşünceler

! İnfografikte her bilgiye yer vermek zorunda değilsiniz. Seçici olunuz.

3. Hazırlayacağınız infografik metin için aşağıdaki yönergeler doğrultusunda ön hazırlık yapınız.

- İnternetten veya kitaplardan uygun görseller bulunuz ya da kendi çizimlerinizi planlayınız.
- Dijital araçlar (Canva, PowerPoint vb.) kullanıp kullanmayacağınıza karar veriniz.

4. İnfografik metninizi yazmaya başlamadan önce aşağıdaki soruları cevaplayarak bir plan oluşturunuz.

a) İnfografik metniniz kime hitap edecek?

b) İnfografik metninizi hangi araçla (kâğıt/dijital) hazırlayacaksınız?

c) Bilgileri hangi sırayla sunacaksınız?

5. İnfografik metninizi tasarlarken metninizin belgesel ile uyumlu olmasına dikkat ediniz ve aşağıdaki ölçütleri göz önünde bulundurunuz.

- Belgeselin üslubuna uygun bir dil kullanınız.
- İletileri açık veya örtük biçimde veriniz.
- Gereksiz ayrıntılardan kaçınınız.
- Kısa, açık ve etkili cümleler kullanınız.
- Benzetme, karşılaştırma ve örnekleme gibi düşünceyi geliştirme yollarından yararlanınız.
- Uygun yerlerde deyim, atasözü veya kalıplaşmış ifadeler kullanınız.

6. İnfografik metninizde kullanacağınız görsellerin, metnin iletisini desteklemesine dikkat ediniz.

7. İnfografik metninizi tamamladıktan sonra aşağıdaki işlemleri sırasıyla yapınız. Gerekli düzenlemeleri yaptıktan sonra çalışmanıza son hâlini veriniz.

- İnfografik metninizi baştan sona dikkatle okuyunuz.
- Yazım ve noktalama yanlışlarını düzeltiniz.
- Anlatımda anlam karışıklığı olup olmadığını kontrol ediniz.
- Görsel-metin uyumunu değerlendiriniz.

8. Hazırladığınız infografik metni sınıfta paylaşınız.

9. Hazırladığınız infografik metni 33. sayfadaki öz değerlendirme formu ile değerlendiriniz.

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Adı ve Soyadı: ---------- **Tarih: ----------**

Sevgili Öğrenciler,

Bu form, yazma çalışmanızla ilgili kendinizi değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Sizden duygu ve düşüncelerinizi samimi olarak bu forma yansıtmanız beklenmektedir. Ölçütler kısmında yer alan ifadelere katılıyorsanız **Evet**, kısmen katılıyorsanız **Kısmen**, katılmıyorsanız **Hayır** seçeneğini **X** ile işaretleyiniz.

Ölçütler	**Dereceler**		
	Evet	**Kısmen**	**Hayır**
İnfografik metnim belgeselin ana temasını yansıtıyor.			
Seçtiğim bilgiler belgeselle uyumlu ve amaca uygun.			
İnfografik metnimde dil bilgisi, yazım ve noktalama kurallarına dikkat ettim.			
İnfografik metnimde kullandığım görseller, metni destekliyor ve anlaşılır kılıyor.			
Bilgiler arasında tutarlılık var, yanlış veya çelişkili bilgi yok.			
İnfografik metnimde kendi düşüncelerimi ve yorumlarımı yansıttım.			
İnfografik metnim dikkat çekici ve yaratıcı bir tasarıma sahip.			
İnfografik metnimi hazırlarken yeterli özeni gösterdim.			
1. Çalışmamın en güçlü yönü:			
2. Geliştirmem gereken yönüm:			
3. Genel değerlendirmem:			

ÇIKIŞ KARTI

Bu etkinlik süresince öğrendiklerinizden hareketle aşağıdaki çıkış kartını doldurunuz.

Üç Yaz — **Bu etkinlik süresince öğrendiğiniz veya önemli bulduğunuz üç bilgiyi yazınız.**

1.

2.

3.

İki Sor — **Bu etkinlik süresince öğrendiklerinizle ilgili merak ettiğiniz veya daha fazla bilgi sahibi olmak istediğiniz iki soruyu yazınız.**

1.

2.

Bir Paylaş — **Bu etkinlik süresince öğrendiğiniz bilgilerden hareketle bir görüşünüzü paylaşınız.**

1.

NOTLAR